

ИЗЛАЗИ
уторником, четвртком
и недељом

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
ИЛИ 1 КРУНА

Прегилату примају све
поште у Србији и
иностраниству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
проф. Богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 10 НР. ДИН.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 НР. ДИН.

ЗБОГОМ!

(ПОСВЕЋЕНО Г-ЊИЦИ М...)

Из прашнога, кужна града
Где сунашце друкче греје,
Где себичност, злоба влада
И где демон раздор сеје.

Душа моја крила шири
И далеком лети крају,
Где друкчије лахор пири,
Где друкчије звезде сјају;

Где се гора с небом грли,
Где облаке јела пара,
Где са стене поток хрли
И долину цветну шара.

Збогом мила! Ја се спремам
Завичају далекоме;
Друге жеље сада немам
У топломе срцу своме:

До да будеш верна мени,
Као боја ока твога
Што је верна боји неба
Бескрајнога, лазурнога...

Београд.

Рад. Кузмановић

ИДЕАЛИСТА

(СЛИКА ИЗ ДРУШТВА)

— РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ —

I

Велика пивница пуна света. Чује се само оно монотono, опште брујање различитих гла-

сова и мушких и женских. Сви се поједини разговори (а шта се ту све не говори, прича и ћаска) сливају у тај општи неразумљиви жагор, кроз који вам тек кат-кад допре до ушију по нека реч, коју разумете, сем разговора за столом где седите, а то келнери, што журно облећу око столова, те разносе пиће, надмаша јаким гласом све остале, и изговарају као какву команду у војсци: „Плааати... мо-лиииим... од-мааа... чашу пива“. Погледате по гостима: неки се смеју, неки се намрштили па жваћу кифле и читају новине; неки се нешто тихо и важно разговарају; понеки се љути што још није добио пиво, те лупа чашом о сто и гунђа; једни тек долазе и у пролазу се јављају пролазницима с једне и друге стране, а други облаче капуте и одлазе кући, те тако врата непрестано шкрипе и лупарају. Сем свега тога имате ту читав вапшар. Око вас се вазда мотљају некакви чивути са сланим семењем, колачима, или носе сапуне, рамове од дрвореза, некакве кипове од гипса и разне друге дрангулије, а сем њих је вазда других продаваца новина, књига, лозова, промеса, кифла, кобасица, пршута, ајвара и чега још не. Чак видите и по коју сељанку са неким вуненим тканинама. Неки од гостију купују, плаћају, цењају се, неки опет одмахну само руком, те тиме даду знак да им роба не треба и продужују разговор.

За једним столом у углу те велике пивнице седело је нас неколико. Пред сваким чаша пива, а у руци новине. Читаво пола часа није говорио нико ништа. Пушимо, читамо, пијемо; новине шушкарају и тек по кашто неко прекине ћутање, те лупи, и дозове келнера; или неко са општи шта је прочитао; измењамо с времена на време новине, па се опет сваки ућути, те чита даље, не обзирући се на ону општу вреву и метеж око себе.

— Гле!... Сиромача-Ђорђе!... узвикну један од наших другова, неки Марко Симић, измаче новине од себе, а замисли се нешто дубоко, гледајући преда се...

Ми сви прекидосмо читање и погледасмо на њега.

Он уздахну, ћута још минут-два, а изгледаше као да се нечега сећа, па изговори некако тужним, устрепталим гласом:

— Бар се одморио сиромах од вечитог јада и беде... Тхе... Тако је то: мученик је био целог века, а за све патње и службу народу ево ово му је награда... (ту застаде, и показа презриво руком на један чланчић у новинама)... Ето од те похвале и славе треба да живи сирочад његова, а он за живота не имађаше ни толико горке утехе!...

Ми узесмо запиткивати: „ко је?... Шта је то било?... Умр'о ваљда неко?..."

— Прочитај ово, рече Марко једноме, и пружи му новине.

Сви се примакосмо ближе, а овај узе читати на глас:

„9. ов. м. у једанаест и по часова ноћу престаде за навек куцати једно од најплеменитијих срдаца, које и до последњег часа куцаше за род свој, заклопише се за навек очи великог родољуба, да никад више не види земљу, коју толико љубљаше; престаде тећи по жилама племенита крв човека, који је никад није пожалио просути за народ свој; угаси се, и последњи пламчић живота, што сагоре у вечној служби на олтару просвете и слободе народне: немила смрт отрже нам понос и дику целога краја. Цео народ искреним и горким сузама оплакује смрт узвишеног родољуба Ђорђа Мирковића, једног од најстаријих и најодличнијих учитеља у овим крајевима који издахну у шесет петој години мученичког живота свога.

Благодарна општина сахранила је тело племенита покојника о своме трошку. До вечне куће отпрати га цело грађанство с тешким болом у грудима и сузама у очима. Многобројни венци, као израз поштовања и признања положени су на гроб његов. На гробу се у име свију опрости са покојником г. Тодор Митровић, који у језгровитом посмртном говору изнесе цео мучни живот и велике заслуге покојникове. Сви се присутни гушили у сузама, а осећање дубоке захвалности уреза се у срца наша, у којима ће покојник вечно живети. „Благо томе ко довијек живи, имао се рашта и родити! Виле ће се грабит кроз вјекове, да му вјенце достојне оплету!“ Лепо се на њега могу применити ове речи песникове. Нека му је лака српска земља, коју је тако искрено и тако жарко љубио.“

— Јеси ли познавао тога човека? упитасмо га нас два три, ради да чујемо коју реч више о њему.

— Благодарна општина га сахранила о свом трошку!... Народ лије горке сузе!... Приложили венце на гроб... ха... ха... признање!... Признање јадно и жалосно, од кога треба да живи сирочад, што у њему изгубише оца... Венци, признање у срцима!... како страшно судбина проише рад човеков на земљи!... из-

говори Марко у прекидима с болним, жучним осмехом готово више за себе. У осмеху том читасмо тугу и презрење друштва.

— Дакле ти си га познавао? упита опет неко.

II

— Познавао сам га, али боље да га никада нисам познао — отпоче Марко. — Нема дана готово, када се не сетим ча-Ђорђа и познанства с њиме. Ето и сада као да га гледам пред собом, као да видим оно бледо смежурано лице и наборано чело његово, испод кога су очи дубоко повучене, а из њих читате читав низ година борбе, страдања и разочарења. Цео израз његов: и повијен стас и поглед и глас и масно, подрто рухо и окљоцана шубара испод које вире праменови неочешљане, као снег беле косе; све, али све на њему као да вам прича дуге и тужне историје мучних, преживелих дана, па вам чисто душу туга обавије, и срце јад стегне, а нарочито кад би га погледали како иде улицом: ноге му поклецују, стас повијен, а глава готово пала на груди, а тек чујете неког од грађана, што седи пред механом, пуши дуван и срче каву. где му довикне:

— Како је ча-Ђорђе?...

Он би, сиромах, подигао главу, погледао тужним погледом пуним бола и презрења живота, осмехнуо се са иронијом разочарана паћеника, па тихим уздреталим гласом изговорио:

— Онако како се мора! — за тим би оборио главу и продужио даље.

— Наставиће се —

ОСТАВТЕ МЕ....

ГАЈБЕЛ

Преварено срце, које много страда,
Реци: зашто куцаш, зашто јој се крећеш?
Зар после толико препаћених јада
Још погинут' нећеш?

Већ измиче младост, а мирисно цвеће
Оборила јесен.. мрак се свија густ; ;
Она бујна младост, што чак небу леће,
Сан је био пусти.

Увеле су руже — оста трње ружно,
И рањено срце, што пати безмерно;
Сад јади и боли уза ме су дружно
И прате ме верно.

Кад би река Лета понудила дражи:
„Пиј да опет видиш своје дане старе,
„Заборав ће бола и тугу да зблажи“ —
Одбио би даре...

Осећ'о сам живот, борба била храна,
Срећан водит' борбу са лажима грубим...
Па и сада, ето, после горких дана,
Ја још силно љубим.

Оставте ми срце нек и даље страда,
Ја ћу наћи места измеђ часних људи —
Да с последњом песмом љубави и нада
Дах летне из груди.

Т. Драга

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Љејзина

(НАСТАВАК)

ЛШ

— Никола Иванићу! Шта пиљип ту! Обрадовао си се, је л'?. Мило ти је?. Пролази даље! викну она.

На другој страни улице стоји једна кућа и улазак у ову беше заграђен гвозденим вратима. Врата затворена катанцем. Вођ се тамо упути и лукаво поче мамити себи наше Русе. На вратима је стајао и стражар. у војничкој капи, с кључевима.

— Аха! То ли је оно интересно и особито место! досети се Грабљин, па се пусти у трк за вођем. — Одите одите, господо!.. Има нешто под кључем

Сви пређоше улицу Стражар је већ отворио врата. Вођ је причао историју те куће.

Перехватов преводи:

— Стари дом за увесељавање. Овамо, у осталом, не пуштају даме, и ви ћете морати да останете сама на улици, окрете се он Глафири Семјоновној.

— И остаћу! плану ова. Много ми треба да гледам свакојаке гадости! Али ни мужа нећу тамо пустити.

— А што ме не би пустила, Глаша? покушао је Николај Иванович да се извуче.

— Тути и остани где си! С места да не мрднеш! Ниси ти дечко, већ ожењен, породични човек.

— Слушај, душице.. При историском току ствари.. а међу тим, каква је то помпејска станица...

— Умукни! Не могу ја сама остати овде, на улици. Видите, овде никога нема, све је пусто. И

одједанпут, може ко напасти на мене и опљачкати ме.

— Допусти... Ко би те могао напасти, кад никога нема?

— Умукни!

И Николај Иванович остаде на улици с Глафиром Семјоновном. Остали људи уђоше у кућу кроз она врата.

После десетак минута вратише се.

Грабљин се кикоће од задовољства. Коњурин се такође смејао, махао главом и држао за трбух.

— Е, ово је ствар! виче Грабљин. — Ово је истинито! И само ради овога треба доћи у Помпеју!.. Ах, мосје Иванове! Штета што вас супруга ваша није с нама пустила! Овде, једино што треба видети, — то је, што сад видесмо! Иначе, шта имате. молим вас? — којекакве кожарске радње којекакве фабрике, воденице и хлебарнице... А шта ће ми то? — Пљујем ја на такве ствари!

Перехватов погледа Грабљина, па Коњурина, слеже раменима и проговори:

— О, простоте! О, глупости!

Вођ их поведе даље. Учинише два три обрта по сокачићима, и пред њима се указа пијаца с каменим скамијама унаоколо.

— Трагички театор... преводи им Перехватов. — Гле, каква је то грдосија! Прва места су од мермера израђена; њих су заузимала висока лица. Ту се обично посађиваше варошке власти, жреци.

— Чекај, чекај!.. Зар је приличило жречевима да иду у позориште?.. То су управо њихови попови.. говорио је Коњурин.

— Њима је све приличило, одговара Николај Иванович. — Сем тога, они су били идошки жреци.. А кад знаш, да су се молили и богу пијанства — Бахусу, онда ти је све јасно.

— А зар је био у њих бог и за пијанство?

— Био је. И у томе је управо сва ствар. Јер ова служба тих жречева састојала се у томе, да пред идол Бахусов поставе закуску, и онда пију и закусују, па чак напију и оне вакханке..

— А.. тако ли је то? Е онда је то десета ствар.

— Узмимо, да није баш са свим тако.. отпоче Перехватов. — Али, већ нека иде, како ви велите. То рече па одмахну руком.

— А вакханке.. то су што и кокете, само опасније, по томе, што су увек пијане.. објасни од своје стране Грабљин и додаде: — Рафаило. сад можемо даље.

— Дај да видимо ово величанствено здање. Ово је позориште, море, а не какав било кућерак.

— Какво позориште? То је прост циркус. И начињено је као циркус. Ето, на тој пијаци сигурно су се акробати измотавали.

— Онда су се сва позоришта тако градила.

— Остав' се глупости. Кад би то било позориште, видели бисмо бину.

— Па ево ти бине... Ево где је она била. Само је, разуме се, ово позориште било без крова

— А-а-а! То оно и јест! Зар позориште сме бити без крова?

— А што да не сме? Ја сам баш читао опис, да је то био прави театор с декорацијама, да је завеса била на бини, и само није се горе дизала, него се спушлала доле, под бину, у подземље.

— Е, добро, добро. Хајдемо даље. Ми не желимо више слушати о томе, говораше Грабљин Перехватову.

Прођоше даље и дођоше до другог позоришта.

— Комички театор... *Theatrum tectum*... Још 63 године порушио га је земљотрес, и кад је Везув лаву избацивао, нашао га је већ у развалинама. У овом театру значајно је то, што је место за оркестар израђено од шарена мермера, причао је Перехватов.

— Па нека је и чудно, а не само значајно! одговори Грабљин. — А ја држим, да овде не ћемо наћи више ништа тако значајно, као оне цртеже на зидовима дома за увесељавање... Ово није ништа. Хајде даље.

— Ви рекосте да је то био комички театор? А кад је тако, онда значи, да су и у старини давали ове данашње оперете

— Какве оперете? Оперета тад није било.

— Знаш ли шта, Рафаило? Реци-де том вођу, да нам покаже, ако има за гледање још што онако, како смо видели онамо под кључем, ако ли пак нема, — онда до врага с том Помпејом!..

— Ама шта је теби? Ми нисмо још ни половину прегледали. Замислите, какво необразовање! окрете се Перехватов Глафири Семјоновној, али и ова је већ зевала. — Да вам није досадно? за пита је он.

— Та, није ствар у томе, него све једно, те једно.

— Наићићемо још на гробље. Ја то знам по опису. Сачувани су гробови с натписима.

— Тхе, гробље... Шта ће ми то?.. Време је да се доручкује. Страшно сам огладнео. Од кад се то себе врља.. започе Коњурин.

— Милу реч, мило је и слушати, подхвати Грабљин. — Рафаило! Ти као да не мариш за моју команду? Реци да нас води одавде. Од нас је ово доста. Довољно смо се напопејили.

— *Domus Pompeica!* узвикује вођ и наставља своју причу.

— Дом трагичког песника, али кога, то је непознато, преводи Перехватов У кући је сачуван натпис: *Save sanem* (чувај се пса). Око те куће је нађен метални оковратник и псећи скелет.

— Е, то нам је само недостајало, да чујемо што о псима! Даље! чуо се ропот.

— Господо! Овде су сачуване значајне слике на зидовима.

— А јесу ли онакве, као оне у кући за увесељавање? пита Грабљин.

— Не, али опет..

— Е, онда нека иду до ђавола! Води нас једном из те Помпеје!..

— То већ чини сам вођ. *Thermopolium* — продаја врела пића, механа

— Где је? Где је?

— Та ево је!.. И фирма је сачувана

— Тфу, несреће! Само се фирма сачувала. А што вичеш ти нама тако радосно? Ја већ помислих да је права механа, где се може што појети и попиту, рече Грабљин.

— Опште бање — купатила!

— До ђавола с њима!

— Ах, господо, господо! Је ли могућно, да нећете видети стара купатила? чуди се Перехватов.

— Па готово, бање још можемо видети, па онда нек буде крај, — рече Николај Иванович.

Уђоше унутра. Перехватов говораше, како се које одељење зове и на што служи

— *Apoditerium* — гардероба, где су остављали своју одећу посетиоци купатила. У зидовима се сачуваше и отвори ормана, у које су метали одела. —

— Јесу ли те бање биле с бифеом, или без бифеа? интересовао се Коњурин.

— С бифеом, с бифеом. Стари су по дужности ишли у бању и тамо су волели попиту и појести што год.

— Браво стари!

— Из гардеробе се улазило у хладно купатило — *frigidarium*. Ево и басена за купање.

— Где, молим те, какав је то басен? Бољи је него у нас, у Петрограду, у Целибјејевском купатилу

— Из хладног купатила улазило се у топло — *tepidarium*. Ту су се трљали мирисним зејти нима, и уопште — мирисима разне врете.

— Видиш, молим те, какав је то обичај био! А шта ли би било, да је ко место мириса узео што друго за мазање што није мирисно? интересовао се Коњурин.

— Не знам, не знам; о томе се није сачувало никаквих описа.

— Допустите, господо... А камо овде камен за парење и даске за трљање?

— То се у она времена није ни употребљавало.

— Којешта! Од куд је могао прост свет да опстане, а да се не распари? То би било глупо.

— Четврти одељак од купатила — *calidarium!* Ово је најтоплија бања за знојење.

— Дакле, четири су одељења имали? чудно се Коњурин. — Е, то значи, да су имали јак

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вољни купатила, та господа Помпејци, Бог да им душу 'прости.

— Не само четири, него управо пет одељења Ево, ово је пето. *Lasopisum!* Ту је било умерено топло и господа посетиоци су завршивали купање под овим водоскоком. Ево, видите остатке од водоскока!

— Гле, чуда!.. Пет одељења. Браво, браво, Помпејци! За ово заслужујете хвалу. То већ значи, не да су само волели купатила, него су. једном речи, отров били у томе. А а-а. Чим дођем у Петроград, с места ћу причати жени за помпејска купатила. А већ, што је она љубитељ купатила, то под небом нема! Знате ли ви, да та ни једне суботе не пропусти!.. А који ли ово дан беше данас, браћо? Да није случајно субота? Биће да је субота!.. Сад је она, сигурно у купатилу и мора да јој се иче кад је муж спомиње! Сваке суботе у ово доба. пред ручак, обично одлази у купатило. Ичи, матушка, ичи!.. Зажали мужа!.. Ох, да ли знаш, да га је ђаво завео у помпејске бање?....

— Бог с вама, Иване Кондратијевићу! Шта говорите такве ствари? с незадовољством рече Глафира Семјоновна

— Па шта је ту? Зар ја не смем говорити о жени? Жена је то брате, а не „полудевица“ од француске народности. Гле, сигурно и она иче, кад ичем ја Срце се срцу одазива!.. Е, видели смо бање. сад можемо и из те Помпеје ићи

— Па ево већ излазимо. Ево музеја, поред кога смо прошли, ево и излаза! рече Перехватов — Оћете ли да идемо на гробље?

— Не, не! Какво гробље! Нек иде с милим Богом! Имамо ми и својих гробља довољно у Петрограду — па ћеш видети чудо од споменика.

Перехватов ступи у разговор с вођем, и сви се упутише музеју, што би на изласку.

У музеј помпејски свакојако ваља свратити, рече Перехватов.

— У музеј? Не можеш ти мене ничим тамо намамити! замаху руком Грабљин.

— Па, да свратимо. да свратимо. Само, не дуго. На брзу руку. И то само ради тога да после можемо рећи, да смо били у помпејском музеју! рече Глафира Семјоновна и поведе за собом у музеј људе, који зеваху.

Грабљин остаде на уласку.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

РАВИНОВА СМИЦА.ЛИЦА

С ФРАНЦУСКОГА

Враћајући се из пиваре, где је, као и обично, савесно вечерао две *кнаквирише* с малом салатом

и са три чаше црна минхенска пива, једном речи за пола марке, затече господин потпоручник Отон фон Херинксхаф, чији коњички цук био је у гарнизону у Штразбургу, писмо, чијој адреси поклонили се с респетком. Писмо беше од његове матере од *Хохволеделгеборене Фрау Грешин Фрида фон Херинксхаф*. Она му саопштаваше ове вести:

Драги сине!

Ствари се непрестано окрећу на горе и потера ли тако и даље, хоће твоје четири сестре на сву прилику умрети као маторе девојке, јер немам ни толико средстава, да им купим нове тоалете и да их водим на бал, који сваке године дају херинксхафски дађари. Покојни твој узвишени отац — бог му дао у рају насеље! — дао се у гордости занети на глупост, кад је сав новац, што га је задобио у рату са Француском, употребио на оправку старога замка својих дедова и кад се решио, да ништа не продаје од старога намештаја и опреме, чиме смо претоварени и што ишчињава и губи вредност — говорећи, да га свако парче сећа на победу над Велфима. С новцем, који би се на тај начин добио, могла сам и једну и другу годину провести у Берлину са кћерима — па тамо би им њихово славно име, царева наклоност и њихова импозантна лепота већ помогла, да дођу до младожење. Место тога таворимо се, често лишавајући се најближих потреба, а поред те француске старудије, чија куповина одмах после рата дала се објаснити, али сад не можемо да се курталишемо, да не бисмо својим старим пријатељима показали своју пропаст. Сваки дан доноси нам нове моралне муке. Колико јуче морала сам да се погађам с Јеврејином Мајерлом, који ми десети пут дође да иште отплату на 3000 талира што их је пре шест година позајмио мом оплакиваном, узвишеном мужу.

Време би било, да се учини крај том понижавању. Ти си глава узвишенога дома Херинксхафскога, па ти сам, који водиш порекло од племенитих Венда, ти сам мораш уз то бити на мукама, ако ћеш за увек остати, као какав дебели Сас или неотесани Баварац. У твојим рукама судбина је твоја и наша. Кад сам угледала онога Јеврејина, паде ми нешто на ум. Читала сам, да у Француској најпоноситији племићи не устручавају се тражити за себе љубавце између богатих јеврејских породица. Ја знам, да је тај род проклет од бога и да су његови синови убили нашега спаситеља Христа. Али ваља бити праведан: тај злочин извршили су људи. Сами јеванђелисти кажу, да су се женске према њему владале лепо и симпатично. Кад је дакле дошао онај смук Мајерле морала сам потиснути своје достојанство благородне жене лутеранске вере и мало му поласкати, да ме још почека.

„Ви сте, Мајерле, искрен човек и међу својим пријатељима на добру сте гласу“, рекох му, „па знајући вас, појмим, што у Француској племићи често остављају на страну предрасуде и за жене узимају кћери из ваших кругова. Штета,

што сте удовац и немате деце. Била бих вас позвала да своју кћер дате за мога сина, благороднога грофа Отона”.

Његово мало око севну.

„Благородна госпођо грофице”, одговори, „истина немам кћери, али имам нећаку, красну као Ревека на кладенцу, која ће мене да наследи — а наследница Јоне Мајерла неће бити убога сирота. Селмета Ваје, моја полусестра, удала се за Шмула Кона, једног од својих братанаца, марвена трговца, који је умро у француском рату оставивши ту сиротицу од три године. Његова удовица васпитала је дете као госпођицу у најбољем пензионату у Нансу. Онда умре и она, а лепа Сара живи данас код деде од очине стране. Реба Давида Кона, у алзачкој варошици Лобсану код Сулц-су-Форета. Ја сам немам предрасуда, па пристане ли моја нећака, горде контесе, које почињају у костурници благородних и силних грофова Херинкесахова, неће се морати стидети од лепе Саре“.

Говори се, да тај Мајерле има више него пет милијуна — а уз то је пресудан чинитељ при продаји аринга у целом Балтичком мору — уз то банкар је и лађари се осигуравају код њега. Прилажем његово писмо, којим тебе препоручује равну Давиду Кону у Лобсану. Нека Христос благослови твоје предузеће, благородни сине мој! Ја и твоје сестре љубимо те.

Твоја мати

Фрида фон Херинкесаф

* * *

После неколико дана дошао је благородни гроф Отон у варошицу Лобсану, чувену са свога вина и отуда, што је ту извор петролеја; у својој најсјајнијој униформи ишло је као на дроту, утегнут у струку, испупчивши се грудима, са дугом брадом над жутом огрлицом плаветнога капута.

Запита за равина Давида. Одговореше му, да Јевреји баш сад имају неки празник и да ће старога равина наћи на сву прилику са његовом породицом у по општине икупљене у пољу у зеленилу. А колотер, који му то казиваше, зачуђен, што у варошици види Швабу у пуној парадии, окрену му леђа и намигну своме другу, подмигљиво издигнувши поврх главе песницу с исправљеним палцем — тако се наиме у Алзацији ругају, наказама. Кад је даље ишао, свуда је изазивао пажњу. Није то био само *гојим* хришћанин; није то био само *раике*, непријатељ, гонитељ јеврејскога рода — беше то Шваба, Немац, силовити победитељ. Упутише га у чатрљу равина Давида и он уђе тамо. Стари старешина општински разговараше се код врата с пријатељима, поименце с високим старцем, који право стојаше и гордо гледаше, са белим, усуканим буковима, а у петљи од пуцета имаше црвену траку, и немачки официрчу, како га зову командантом Брауном. Кад равин скиде капу, овај још боље навуче шешир на очи.

Гроф није то узимао на ум и док је Давид читао Мајерлово писмо, он је бацрио један поглед на шатру. Женскадија, која му долазак није узела на ум, смејаше се, окружавајући младу девојку, која се попела на сто и намешта по ужету гирланде од златна папира и мале котарчице такође од хартије, у којих су превлађивале боје плаветна, бела и црвена; у те котарчице метали су воће.

Ова млада девојка беше за чудо лепа; вране њене витице падаше јој скоро до пете; имала је чисте, изразне црте, а велико кадифено око било јој је дугуљаста кроја — газелино око, као што га означава арапски песник. Како је ту тако стојала с опруженим рукама, позивши у неколико тело натраг, с испупченим грудима, беше то дивна елегантна линија у облицима достојна најплеменијих узора антике. Беше то Сара, лепа Сара, како је назва Мајерле. Млади Немац беше њом очаран, кад му приђе равин Давид.

„Господине грофе, не могу вам пре дати одговора, докле се не разговорим с оном, које се тиче. Предлог господина Мајерла толико је противан нашим обичајима, да сам се чисто пренеразио. Оставите ми своју адресу. Ја ћу отићи у Штразбург и донећу вам наш одговор“.

Гроф Отон поздрави по војнички, поглади руком русе завоје од бркова и бацри тријумфалан поглед на лепу Сару, која га са набраним обрвама презриво гледаше преко рамена.

Три дана сва господитина у Лобсани беше на ногама. Били су састанци код католичанскога парока, код протестанатскога пастора, код равина и код команданта Брауна. Попови све ове три вере и стари волтеријанац, слажући се у својој заједничкој религији, у љубави ка далекој Француској, као оно прсти на истој руци, састајаше се сваки дан ради договора, и сваки пут викао би стари официр:

„Шта, ето вам се даје прилика, да савладате свога непријатеља, да му задате неколико крвавих рана, да осветите свога Шмула, кога су убили, да би му могли покрасти волове, што их је хтео дотерати француској војсци — и ви то нећете да чините? Реб Давиде, ви нисте патриот и ја се с вама нећу више руковати“.

Најпосле оде Давид Кон у Штразбург.

* * *

Узвишеној и висококородној грофици Фриди фон Херинкесаф, замак Херинкесаф у Поморанској.

Благородна мајко моја,

онај Јеврејин дошао је овамо и донео ми је одговор. Његова девојка изјавила је, да не би узимала обзира на вероисповед, кад би полазила за Француза; али ако ће за другога кога да се удаје, удаће се само за Јеврејина.

„Господине грофе“, додаде старац, „имамо примера, да су људи предмет своје љубави ценили већма, него своје верско уверење, а женске често хоће да ишту сличне жртве. Дакле промислите се“.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Хтео сам да му одговорим: Већ сам се промислио! па да га кроз прозор бацим на улицу. Али сам се уздржао, јер сам навикнуо, да ништа не чиним без вашег саизвољења

Учтиво вам љубим руку.

Отон.

Господину грофу Отону фон Херинкшаф,
у Штразбургу.

Љубазни сине,

ја пуно ценим твоју раздраженост и твоје уздржавање. Мираз, који даје Мајерле, чини 150 000 талира и пет милијуна после његове смрти. Ти си слободан у свом поступању, племенито дете моје, али ми немамо ништа осим дугова. Јунаштво се не показује само на бојном пољу и ученост Хенрих IV. рекао је: Paris vaut bien une messe!*)

У осталом кад девојка и мираз буду твоји, ништа ти неће сметати, да се опет вратиш спаситељу Христу. Иначе нећу да се мешам у твоју савест. 150.000 талира одмах, пет милијуна динара после смрти Мајерла, који има астму!

Твоја мати

Фрида

Узвишеној и високородној грофици Фриди фон Херинкшаф, замак Херинкшаф у Поморанској.

Мати,

већ је свршено. Али миса францускога краља Хенрика IV. није била с таквим боловима скопчана, као ово обраштење. И сувише поштовања имам према вама и сестрама, него ли да бих се усудио да вам описујем појединости тога крвавог јеврејскога крштења; крштење варварско, праћено глупим обредом. Мол, неки месар који је извршавао ту формалност, рекао ми је, да морам дома остати осам дана. Чим се то сврши, идем да је просим. О дедови моји!

Ваш син

Отон.

Адресовано истој.

Поражен, растројен враћам се из Лобсана. Кад ме старац одведе пред њу, знате ли шта ми је одговорила, кад сам јој понудио круну грофице фон Херинкшаф? „Ја никад нећу поћи за отпадника од вере!“ Хтео сам да извучем сабљу и да све у кући искасапим; али како сам био само у грађанском оделу, промислио сам, да би тај шкан дал укаљао моју част у јавности, да бих уништио своју будућност и себе изложио подсмеху у војсци. Сопствена њихова корист говори им, да о тој ствари ћуте. А ја идем сад да иштем тромесечно одсуство, те да наместим Мајерла и да променим пук. О благородна мајко моја, шта учинисте са својим сином!

Отон.

Из руке грофа Отона фон Херинкшаф доби Мајерле громопуцателну ћушку. Лепу Сару, своју нећаку, он искључи из наследства. Што се ње тиче, на неколико недеља после ових догађаја добио сам саопштење овога садржаја:

„Господин Браун, заповедник шкадронски у пенсији, официр почасног леђијума, има част јавити вам за женидбу свога сина, господина Едварда Брауна, капетана артиљерије, госпођицом Саром Кановом“.

И данас још се смеју у Лобзани равиновој смицалици.

ИЗ СРБИЈАНКЕ

СИМЕ МИЛУТИНОВИЋА САРАЈЛИЈЕ

Бесмртник.

Шта' л' би рек'о Ахилесу древни
Богосине,² и свепоспјешнице,
Да си³ одкуд' сјећао се Бање,
И' допад'о игре с' нагледати
Ратоборних⁵ Србаљ' и Турака?!
Само ти⁶ б' се раздрагало срце,
Смјестјати' га не б' ти могле груди,
Језику⁸ б' ти омакнуле с' речи:
„Право Вељко⁹ Вјечитога љупче!
Тако негда Пелеид је¹⁰ трк'о
Кроз'¹¹ Тројане, вјечно л' Илијадом,
Мухама¹² му врази се чињаху!“ —

(Свршиће се)

КОМЕНТАР

ЗА СПЕВ БЕСМРТНИК

У овоме спеву прича се о једноме јуначкоме делу бесмртнога војводе Хајдук Вељка, кога у Бањи беху Турци опколили после српске пропасти на Каменици 1809 године. Чувши за ову Вељкову невољу Карађорђе је од Делиграда послао војводе Вујицу Вулићевића и Танасија Чарапића с војском, да с леђа Турке изненадно нападну и тиме их присиле на одступање од Бање. А кад је Вељко угледао ову помоћну српску војску, он на своме виловитоме коњу Кушњи јурне помамно из утврђене Бање, па продревши здрав кроз забезбегнуте Турке, састане се са стигавшим војводама, шњима уговори сложни напад на турску војску с лица и с леђа, и онда се муњевитом брзином у Бању врати оним истим путем. После тога Турци буду заиста с обе стране нападнути и разбијени, а Хајдук-Вељко и Бања од опсаде ослобођени

*) Париз вреди свакако колико једна миса (литурђија).

1) ли (л', зар) би рекао (рек'о) Ахилесу старински (древни).

Ахилес, син Пелеја и Персиде Тетис, био је један од старих великих јунака елинског народа, који је са оном елинском војском од 150000 људи ратовао против града Троје.

2, боговски сине и свепомоћнице (свеспоспјешнице, свагда, у свему помоћнице).

Овим се циља на божанско порекло Ахилеса, јер је његова мати Тетис била кћи елинскога подморског бога Неревса и Дориса, једне кћери Океаноса, који је важио као бог мора. Зато је Ахилес и сматран као силан јунак, који свакад помоћи може.

3) од куда (од куд', од некуда), сећао (сјећао) се Бања.

Бања је мала варошица испод саме планине Ртња, а недалеко од Алексинца у Србији. До скоро се звала алексиначка, а у најновије доба прозвана је Соко-Бања по неком старом оближњем градићу, који се зове Соко. —

У њој извире топла вода, коју су још Римљани, а доцније и сами Турци као лековиту употребљавали. Сада је Бања ова толико уређена, да је ради лечења посећују болесници из многих крајева Србије.

Године 1805. Бању је најпре војвода Петар Добрица од Турака ослободио, али је Срби ускоро опет изгубише. Но у години 1808. Хајдук-Вељко Бању опет поврати, па је изгуби и најпосле по други пут са Русима под генералом Орурком од Турака отме 1810. године. Но несрећне 1813. године Бања је опет прешаа у турске руке. Тек 1833. године враћена је Србији.

Као главни заповедник у Тимочкој Крајини војвода Хајдук-Вељко је обично у Бањи живео. Она је родно место српског митрополита Михаила, који је у њој саградио здање за основну школу.

Сада је Бања седиште српске власти.

4) допадао (допад'о, изненадно долазио) игре се (с') нагледати.

5) Срба (Србаљ', Србаља) и Турака?!

6) би (б') се раздрагало срце,

7) смешћати га не би (б') ти могле груди,

8) би (б') твоме (ти) омакле (омакнуле) се (с) речи:

9) Вечитога (Вјечитога, Бога) љубимче (љупче)!

Хајдук-Вељко Петровић († 1813), необично славан војвода Карађорђевог. Погинуо је при одбрани Неготина.

Ближе о њему гледај његов животопис у коментару на „Дивотник“, трећа чест Србијанке.

10) тркао (трк'о, јурио на коњу)

Пелеид у грчком значи Пелејевић, што означаје Ахилеса, јер је овај био син Пелеја.

11) кроза Тројанце (Тројане), вечно (вјечно, вечито) ли (л' зар) Илијадом,

Тројанци су негдашњи становници Троје, која је била главни град у ономе лепоме малоазијском пределу на Хелеспонту, звала се и Илијон. Око Троје стари Елини пре Христа водили су дуг рат, док је најпосле нису узели и са земљом сравнили.

У другој полни 19. века одушевљени Немац Шлиман

покушао је, да Троју откопа. Том приликом нашао је и многе занимљиве старине, које је предао атинскоме музеју.

Илијада је певанија о рату старих Елина са Тројанцима. Њу приписују елинскоме песнику Омиру.

Готово на све језике просвећених народа Илијада је већ преведена. Сада је песник Лаза Костић преводи на српски.

12) мувама му непријатељи (врази, врагови, Тројанци) се чињаху т. ј. Пелеиду се Тројанци чињаху, као да су муве! —

(Свршиће се)

РЕПЕРТОАР

НАРОДНОГА ПОЗОРИШТА

Уторак, 2 марта: *Сеоба Србаља*, драма у пет чинова, с певањем од Ђуре Јакшића.

Четвртак, 4. марта: *Векфилдски свештеник*, драма у пет чинова, написали Ежен Нис и Тисеран, превео с француског Милутин И. Стојановић.

Субота, 6. марта: *Ричард III.*, трагедија у пет чинова, од В. Шекспира, превео Др. Лаза Костић.

Недеља, 7. марта: Дневна представа: *Кир Јања*, шаљива игра у три чина, од Јов. Ст. Поповића. — Вечерња представа: *Ричард III.*

У четвртак, 4. ов. мес. представља се у Народном Позоришту *Векфилдски свештеник*, драма израђена по роману, који сад наша читалачка публика има у рукама, у преводу Др. Љ. Недића у издању Српске Књижевне Задруге.

Претплатницима.

Наш сарадник г. Радоје М. Домановић бив. предавач, путује ради прикупљања претплате. Молимо наше пријатеље да г. Домановићу изволе положити претплату на „Звезду“.

Уредништво.

Садржај: „Збогом“ (песма). — „Идеалиста“. — „Остаје ме...“ (песма). — „Где поморанце зру“ (наставак). — „Равинова смицалица“. — „Из Србијанке“. — „Репертоар“. — „Претплатницима“.

Власник: Ст. М. Веселиновић. — Парна Радикална Штампарија — Уред.: Ј. М. Веселиновић

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А